

bona sua in fraudem alienavit, & effectus est non solvendo, quia tunc non gaudet beneficio cessionis: textus est singularis & unicus in leg. fin. §. fin. ff. *Qua in fraud. credit.* quem ad hoc notat & commendat ibi Glos. ordinaria, Bartol. & communiter DD. & reputat singularem & unicum Alberic. fidejussor tamen non liberatur per talem cessionem debitoris, nec gaudet beneficio ejus: quia est beneficium merè personale, quod non transit ad alium: textus est singularis & unicus in leg. *Heres à debitore*, §. *Quod si stipulator*, in fin. ff. *de fidejussor.* secundum Bartol. Alber. Bald. Paul. & communiter DD. ibi: & idem disponit *lex 3. tit. fin. 5. part.* Hodiè tamen in nostro regno non prodest nec sufficit ista cessio debitori, sed præcisè tenetur solvere & in solidum, aliàs potest incarcerari, & debet detineri in carcere donec, solvat, vel serviat creditor in recompensam debiti: ita disponit *lex 5. tit. 12. lib. 5. Ordinam. & pragmatica 78. cum duabus sequentibus*, quæ quidem leges & earum dispositio habent locum in vili & plebejo, non verò nobili qui vulgo dicitur *Hidalgo*: & à fortiori in milite & majori dignitate constituto: ita determinat nostra lex, & ista est ejus vera & realis dispositio.

3 Et licet antea idem dispositum erat per *leg. 4. tit. 2. lib. 4. Ordinam.* tamen noviter ista lex intelligitur declarat, & addit, ut procedat & intelligatur quando tale debitum descendit ex contractu: secus verò si ex delicto vel quasi: quia tunc nobilis non gaudet prædicto privilegio, imò potest liberè incarcerari sicut quilibet plebejus: & in tantum est verum quòd nobilis non potest pro debito incarcerari, ut procedat & habeat locum etiam si renuntiet huic privilegio, imò etiam si renuntiet cum juramento: quia est remedium reverentiale toti generi nobilitatis, cui per particularem derogari non potest, argumento text. in *leg. Alia*, §. *Eleganter*, ff. *solutio matrimonio*, & ibi communis opinio.

Item quia nemo est dominus membrorum suorum, ut in *leg. Liber homo*, ff. *ad leg. Aquiliam*. Item quia est quædam species servitutis, cui nemo potest se obligare, ut in *leg. Titio centum*, §. *Titio centum*, el. 2. ff. *de Cond. & demonstrat.*

4 Limita tamen & intellige nostram legem cum materia, præterquam si tempore contractus & obligationis talis debitor negavit se nobilem: quia tunc non gaudet privilegio, sed potest bene incarcerari: quia ille qui negat qualitatem suæ personæ, ex qua datur sibi aliquod privilegium, amittit illud: textus est notabilis & ibi Glossa ordinaria & communiter DD. in *leg. 1. Cod. ad Maced.* text. in *leg. Qui cum se*, ff. *de Re judic.* text. in *leg. 1. & 2. & per totum*, Cod. *Si minor.*

se major. dixer. text. in *leg. 4. §. 1. ff. Quod cum eo*, text. in *leg. Quid enim*, ff. *de Dolo*, text. in *leg. fin. Cod. de Calum.* Quod limita & intellige nisi creditor qui cum nobili contrahit, sciret ipsum nobilem, quia tunc non amittit ejus privilegium, argumento text. in *leg. 1. Cum donationis*, Cod. *de Transact.* text. in *leg. His qui se obtulit cum leg. seq. & sequen. ff. de Rei vend.* text. in *leg. Qui se liti obtulit*, ff. *de Petit. hered.* textus in *leg. 1. §. Si intelligatur*, ff. *Adili. Edict.* textus in *leg. Ea quo*, ff. *de Contrah. empr.* text. in *leg. 1. §. fin. de Añon. empr.* text. in *leg. Nemo videtur de regul. jur.* Item intellige quando negavit scienter; secus si ignoranter: quia tunc non perdit ejus privilegium, argumento text. notab. in suo casu in *cap. 1. §. Vassallus*, el. 1. *Si de feudo defuncti contentio sit inter dominum & agnatum*, in *Usibus feud.* & ibi Bald. & communiter Feudista.

Quæro tamen an in casu, quo talis debitor non sit nobilis nec persona privilegiata, si fugiat ad Ecclesiam possit de ea extrahi, & breviter & resolutivè dico quod non: ita probat textus in *leg. Presenti*, §. 1. *Cod. de His qui ad Eccles. conf.* & ibi communiter DD. tenet etiam Abb. & communiter Canonista in *cap. Inter alia*, de *Immun. Eccles.* Hodiè tamen in nostro regno bene potest extrahi servata forma posita in *pragmatica pen. lib. Pragmat.* scilicet requisito iudice Ecclesiastico, ut extrahat & tradat judici seculari, præstita prius ab ipso iudice seculari cautione, quod non procedet contra debitorem ad pœnam corporalem, & si iudex Ecclesiasticus non fecerit, ipse iudex secularis poterit liberè facere, & extrahere sine scandalo, & hoc est hodiè dispositum in nostro regno, per dict. *pragmat.* ex eo quod debitor obligavit personam pro debito. Item etiam ex eo quòd contra personam debitoris est quoddam jus reale & quædam species servitutis: quia tenetur servire creditori pro debito.

Item quæro quod debitum dicatur descendere ex delicto, ut nobilis possit incarcerari? Et breviter & resolutivè dico, quòd illud quod principaliter venit & debetur, vel in consequentiam accessoriè ex officio iudicis, ut si ex furto, violentia vel alio delicto debeatur aliqua res: vel quando ex delicto in jure fit æstimatio civiliter in pecunia: vel quando ex aliquo delicto publico vel privato ut homicidii, falsitatis, vel alterius ultra pœnam corporalem fit condemnatio in aliquo interesse, partis, quia pro illo potest reus capi, & detineri in carcere licet sit nobilis, ut in nostra lege, & iste sit ejus verus & realis sensus & intellectus.

Postremò & finaliter quæro, quis dicatur no-

nobilis? & breviter & resolutivè dico quod nobilis dicitur ille, qui ex antiquo & privilegiato sanguine descendit, qui est exemptus ab oneribus & tributis plebejorum dignitate officio, vel scientia: ita probat text. in *leg. 1. & per totum*, Cod. *de dignitate*, lib. 12. & ibi Odofried. Bart. Platea, Lucas de Penna & communiter DD. & istam distinctionem tenet expressè Baldus in *leg. fin. Cod. de Servis fugit.* in fin. & in tantum filius vel descendens ab isto dicitur nobilis, quod etiam si mater vel linea materna sit vilis & plebeja, dicitur nobilis: quia potentior est substantia & materia quàm forma: & ab ea denominatur tamquam à potentiori causa & effectui. Ex quo subinfertur, quod si mater sit nobilis, & pater vilis & plebejus, filius & descendens erit plebejus, & non gaudet privilegio nobilitatis: ita probat textus notabilis in *leg. Nobiliores*, Cod. *de Commer. & mercat.* & ibi DD. textus in *leg. fin. Cod. de Servis fugitivis*, & ibi Bald. & alii DD. text. in *cap. Venerab. de præbend.* text. in *leg. 2. & 3. tit. 21. part. 2.* textus in *leg. 1. tit. 10. part. 7.* Item etiam in tantum hoc est verum, ut procedat & habeat locum etiam si filius vel descendens sit naturalis tantum: quia cum illud jus & privilegium descendat à sanguine, & jura sanguinis & naturalia reperiantur in eo, meritò ad eum transit nobilitas & ejus privilegium, argumento textus in *leg. Generaliter*, §. *Cum autem*, Cod. *de Instit. & substit.* text. in *leg. Ex facto*, §. *Si quis rogatus ad Trebel.* textus in *leg. Cum pater*, §. *Volo*, de *legat. 2.* textus in *leg. Lucius*, la. 2. §. *fin. eodem tit.* & in terminis ita tenet Bartol. in *leg. final. Cod. de Verborum signif.* & ibi communiter alii DD. & ita disponit text. in *leg. 1. tit. 11. part. 7.* Quod tamen limita & intellige, quando est natus ex unica concubina retenta in domo, secus verò si sit spurius vel vulgò quæsitus: quia tunc propter incertitudinem non gaudet tali privilegio, ut tenent prædicti DD. & probat textus in *leg. Pen. ff. de Concubinis*, & ibi Bartol. & communiter DD. text. in *Authent. licet*, Cod. *de Natur. liber. & unde sumitur*, & probat expressè *leg. 3. tit. 11. part. 4. & lex 2. & 3. tit. 13. part. 4. & leg. 1. & 2. & per totum*, tit. 14. part. 4. Et si quæras quare filius sequitur conditionem & statum matris & non patris, quoad libertatem vel servitutum & per consequens si mater est libera & pater servus, filius erit liber: si verò mater est serva, & pater liber, filius erit servus: ut in *leg. Partum*, Cod. *de Rei vend.* dicit quod vera & fundamentalis ratio est, quia in causa status est major favor filiorum, quia tribus temporibus attenditur libertas & status matris, scilicet conceptionis, partus, & medii temporis, ut in *leg.*

Servorum, §. *Ingenui*, ff. *de Statu hominum*, & in §. 2. *Instit. de ingenuis*, quoad nobilitatem verò non attenduntur prædicta tempora, idè quoad eam filius necessariò sequitur conditionem patris, per prædictas rationes, & in terminis istam rationem ponit Bald. in *leg. fin. Cod. de Servis fugit*, & privilegia eorum vide per *leg. 1. & totum tit. 2. lib. 4. Ordinationem.* Item adde pro complemento, quòd mulier quæ nubit viro nobili dicitur nobilis & gaudet privilegio mariti; maritus verò non gaudet privilegio uxoris textus est in *leg. Fæmina*, ff. *de Senat.* & ibi communiter DD. text. in *leg. mulieres*, Cod. *de Dignit. lib. 12.* text. in *leg. Mulieres*, Cod. *de Incolis*, lib. 10. text. in *leg. 3. tit. 21. part. 2.* & durat tale privilegium post mortem mariti, dum fuerit vidua, ut dictis juribus, & in *leg. Filii*, §. *Vidua*, ff. *ad Municipales.*

TEXT. LXXX.

EL marido no pueda acusar de adulterio á uno de los adulteros seyendo vivos: mas que á ambos adultero, y adultera los haya de acusar, ó á ninguno.

Id est:

Maritus accusare non possit adulterii adulterorum alterum illis viventibus, verum ut utrumque accuses adulterum videlicet & adulteram aut (eorum) nullum.

TEXT. LXXXI.

SI alguna muger estando con alguno casada, ó desposada por palabras de presente en faz de la Sancta Madre Iglesia cometiere adulterio, que aunque se diga, y pruebe por algunas cosas, y razones que el dicho matrimonio fue ninguno, ora por ser parientes en consanguinidad, ò afinidad dentro del quarto grado, ora porque qualquiera dellos sea obligado antes á otro matrimonio, ò haya fecho voto de castidad, ó de entrar en Religion, ò por otra cosa alguna, pues ya por ellos no quedó de hacer lo que no debian, que por esto no se escusen à que el marido pueda acusar de adulterio, assi à la muger, como al adultero, como si el matrimonio fuesse verdadero: Y mandamos, que en estos tales que assi habemos por adulteros, y en sus bienes se execute lo contenido en la ley del fuero de las leyes que fabla cerca de los que cometieren delicto de adulterio.

Id est:

Si quæ mulier alicui nupta, aut sponsa per verba de

de presenti in facie Sancta Matris Ecclesia adulterium commiserit, etiam si dicatur & aliquibus causis & rationibus probetur predictum matrimonium fuisse nullum, aut quia essent cognati consanguinei aut affines intra quartum gradum: aut quia eorum alter matrimonio antea tenebatur, aut voverit castitatem; aut ingressum Religionis, aut ob aliam quamvis causam, quando jam per illos non steterit, quin facerent quod non deberent, propter ejusmodi causas non excusentur, quin maritus possit tam uxorem quam adulterum accusare adulterii per inde ac si matrimonium esset verum. Et precipimus, ut in ejusmodi quos pro adulteris habemus, & in eorum bona animadvertatur, prout habetur in lege Fori legum, ubi agitur de iis qui admiserint crimen adulterii.

TEXT. LXXXII.

EL marido que matare por su propria autoridad al adúltero, y la adúltera, aunque los tome inflagranti delicto, y sea justamente hecha la muerte, no gane la dote, ni los bienes del que matare: salvo si los matare, ó condemnare por autoridad de nuestra justicia, que en tal caso mandamos que se guarde la ley del fuero de las leyes que en este caso disponen.

Id est:

Maritus qui propria autoritate adulterum & adulteram occiderit, quamvis eos deprehenderit in flagrante delicto, & mors justè sit inflata, non lucretur dotem, nec occisi bona: nisi eos condemnaverit, aut occiderit autoritate nostra justitiam in ejusmodi casu precipimus, ut servetur Lex Fori legum in hunc casum disponentium.

COMMENTARI II

In Legem LXXX.

Cum duabus sequentibus.

SUMMARIUM.

- 1 De jure naturali primo non erat reprobatus nec punibilis aliquis coitus vel accessus carnalis.
- 2 Hodie post leges scriptas quidam coitus est licitus, & quidam reprobatus.
- 3 In matrimonio est castitas & pudicitia, & an in copula matrimoniali sit peccatum veniale?

- 4 Generaliter omnis coitus & accessus est reprobatus & illicitus prater quam matrimonialis.
- 5 De jure civili positivo quidam coitus est punibilis quidam non, & primo est punibilis cum virgine & vocatur stuprum.
- 6 An hodie pena stupri sit correcta de jure castonico?
- 7 Dispositio juris canonici circa stuprum commissum cum virgine, an sit servanda, etiam in terris imperii & foro seculari?
- 8 An ille qui virginem corrumpit teneatur ducere eam in uxorem & eam dotare, an verò teneatur ad unum tantum?
- 9 Si ille qui virginem corrumpit non potest cum ea contrahere nec eam dotare, an teneatur pena stupri imposita de jure civili?
- 10 An ille qui corrumpit & deflorabit virginem sponte & sic ea volente & consentiente, teneatur aliqua pena?
- 11 Si virgo postquam fuit corrupta ab uno, contraxit matrimonium cum alio, an possit aliquid petere à corruptente?
- 12 Filia in potestate patris licet fuerit nupta, potest dotem petere à patre?
- 13 Ille cui debentur alimenta ex juris dispositione, licet se ipsum aluerit, poterit petere alimenta ab obligato.
- 14 Secundò & principaliter est punibilis coitus & accessus cum vidua.
- 15 Tertio est punibilis coitus & accessus cum consanguinea.
- 16 In probanda copula inter consanguineos major probatio requiritur quam in probanda copula inter extraneos.
- 17 Si consanguineus reperiatur in eodem lecta cum consanguinea, an ex hoc presumatur inter eos copula?
- 18 Qualiter probetur copula in peccato nefanda contra naturam?
- 19 Quarto & principaliter est punibilis coitus & accessus cum Sacerdote, vel Religioso, vel conjugato.
- 20 An leges regales punientes concubinas clericorum valeant & teneant, cum ex hoc infamantur ipsi clerici?
- 21 Ad hoc ut concubina clerici incurrat penas legales, sufficiat habuisse accessum ad clericum vel conjugatum, vel requiratur quod publice & manifestè retineatur pro tali concubina?
- 22 Si concubina clerici fuerit conjugata, an incurrat penam impositam per predictas leges regias?
- 23 Quintò & principaliter est punibilis accessus inter dominam & servum proprium.

Sex-

- 24 Sextò & principaliter est punibilis coitus & accessus inter tutorem & pupillam, & curatorem & adultam.
- 25 Si custos carceris habeat accessum ad mulierem captam & incarceratam, acriter debet puniri.
- 26 Septimò & principaliter est punibilis coitus & accessus cum persona alterius secta.
- 27 Octavo & principaliter est punibilis coitus & accessus, quando quis contraxit bis matrimonium.
- 28 An mulier qua contraxit bis matrimonium puniatur eadem pena quam masculus?
- 29 Si quis ter vel pluries contraxit matrimonium, an gravius puniatur?
- 30 Si secundum vel tertium matrimonium quod quis contraxit sit invalidum de jure, an habeat locum predicta pena?
- 31 Si mulier sine dolo credens maritum esse mortuum contraxit secundum, vel tertium matrimonium, an incurrat penam predictarum legum?
- 32 Nondò & principaliter est punibilis accessus contra naturam, & qua sit ejus pena?
- 33 Si vir vel masculus habeat accessum ad uxorem, vel aliam mulierem contra naturam, qualiter puniantur?
- 34 Si femina cum alia femina agat, & habeat accessum contra naturam, qualiter puniantur?
- 35 Decimò & principaliter est punibilis coitus & accessus cum animali: & qua sit pena ejus, & an ipsum animal debeat puniri?
- 36 Undecimò & principaliter est punibilis coitus & accessus commissus per vim.
- 37 An ista pena raptus habeat locum in femina recipiente virum?
- 38 Item etiam an ista pena raptus habeat locum in sponso de futuro rapiente sponsam de futuro?
- 39 Item etiam an ista pena raptus habeat locum in marito vel sponso de presenti?
- 40 Si quis rapuit mulierem causa libidinis, non tamen habuit accessum ad eam, an ex solo rapto teneatur?
- 41 Si quis per vim cognovit aliquam mulierem, non interveniente rapto, qua pena teneatur?
- 42 Si quis rapuit & cognovit virginem immaturationem, nondum viri potentem, qua pena puniatur?
- 43 An raptor vel ille qui per vim cognovit aliquam mulierem possit cum ea contrahere matrimonium, & penam evitare?
- 44 Si raptor & mulier rapta constentur se ante

contraxisse matrimonium, an evitabunt penam?

- 45 Pena raptus non habet locum in eo qui rapuit publicam & meretricem.
- 46 Duodecimò & principaliter est punibilis coitus & accessus cum muliere conjugata, & vocatur adulterium.
- 47 Qua sit pena adulterii, tam de jure communi quam Regio.
- 48 Si matrimonium non valeat nec teneat, an mulier qua commisit adulterium teneatur?
- 49 Quis possit accusare de adulterio?
- 50 Qualiter, & quando probetur adulterium?
- 51 An & quando maritus possit propria autoritate interficere adulteros?
- 52 An leges seculares permittentes maritum posse occidere adulteros, sint licita & servanda, cum ex hoc talis maritus incurrat peccatum mortale?
- 53 In tantum maritus potest occidere uxorem repertam in adulterio, ut procedat & habeat locum etiam si sit pragnans.
- 54 Mulier pragnans propter delictum bene potest condemnari ad mortem, & valet sententia sed executio ejus suspenditur donec pariat.
- 55 In tantum maritus potest occidere adulterum repertum in flagrante delicto, ut procedat & habeat locum etiam si sit clericus constitutus in sacris.
- 56 Si maritus interficiat uxorem & adulterum in flagrante crimine, sed non possit hoc probare, an puniatur maritus, vel qualiter excusetur?
- 57 In delicto quando agitur de reo absolvendo, in dubio debet intelligi aliquid esse factum tempore & loco permissio.
- 58 Si maritus interfecit uxorem & adulterum, non tamen repertos in delicto, an excusetur si probet eos commisisse adulterium?
- 59 Verus & realis intellectus ad textus in lege divus Adrianus, ff. ad leg. Pompe. de Parricid.
- 60 An & quando maritus possit interficere illum quem habet suspectum de uxore?
- 61 An in casibus quibus maritus potest interficere adulteros, possit alteri vindictam committere & demandare?
- 62 An maritus qui potest adulteros repertos in delicto occidere, possit secum adducere socios & amicos, ut ei presentem opem & auxilium?
- 63 An maritus occidens uxorem propria autoritate lucretur dotem & alia bona ejus?
- 64 An maritus qui propria autoritate interfecit uxorem-